

Shrnutí

- V letech 2008 a 2009 tempo růstu světové ekonomiky zvolnilo. Silná redukce kapitálových trhů na jaře roku 2008 vyvolaná panikou z obav o stabilitu finančních domů s globální působností, následovaná krizí důvěry s výrazným omezením úvěrových aktivit a potvrzeným masivním výskytem toxických aktiv v bilancích největších bank prakticky na celém světě, vyústily nakonec v krizi ekonomickou. Finanční a následně ekonomické problémy zasáhly různá světová teritoria různou silou. Drtivé byly dopady krize ve vyspělých ekonomikách s hlubokými propady HDP, méně škod – pouze ztrátu tempa - zaznamenaly největší rozvíjející se ekonomiky a jejich kapitálové trhy především v Asii a Latinské Americe.
- Česká ekonomika vyšla z krize relativně dobře. Tentokrát šlo o krizi importovanou, vyvolanou prudkým poklesem zahraniční poptávky - českou republiku nezasáhla globální krize finanční, ale až světová krize ekonomická. Předchozí recese z let 1997 a 1998, stejně jako hospodářský útlum z roku 2001-2002, měly původ interní. V prvním případě byla příčinou měnová krize po výrazném vychýlení české ekonomiky z vnější i vnitřní rovnováhy, ve druhém pak zmrazení úvěrové aktivity po krizi úvěrových portfolií největších bank v ČR.
- Propad objemu HDP České republiky v roce 2009 proti roku 2008 byl zhruba stejný jako v EU, došlo však k němu pádem z podstatně vyšší předchozí dynamiky.
- Ztráta tempa a následný pokles výdajů na konečnou spotřebu domácností a také investic nebyl tak hluboký jako v EU, spotřeba vládního sektoru se však v roce 2009 zvýšila dynamikou, která byla jednou z nejvyšších ze zemí OECD.
- Trh práce ztratil podle celkové zaměstnanosti 1,2 % osob, což bylo méně než v EU, ovšem ve zpracovatelském průmyslu, kde pracuje nejvíce mužů-živitelů rodin, klesla zaměstnanost o 5,9 %. Mzdy a platy se v úhrnu snížily o 5 % (náhrady zaměstnancům o 6 %). Pokles zisků vyjádřených jako hrubý provozní přebytek se v české ekonomice odehrál citelněji již v roce 2008, v roce 2009 byl jejich meziroční úbytek menší. Zisky z podnikání v sektoru domácností však ještě v roce 2008 prudce rostly druhou nejrychlejší dynamikou dekády, v roce 2009 však byl jejich propad rekordní.
- Ceny pro spotřebitele se po prudkém růstu v roce 2008 vyvolaném globálními příčinami - v jejichž důsledku eskalovaly zejména ceny potravin -, ale i vnitřními důvody (očekávané zvýšení sazeb DPH), se v roce 2009 ustálily na velmi mírné trajektorii, která ve výsledku generovala jejich meziroční přírůstek na téže úrovni jako u spotřebitelských cen v EU.
- V roce 2009 oslabil česká koruna k euru i dolaru, index PX pražské burzy ztratil v roce 2008 zhruba čtvrtinu své hodnoty a další téměř třetinu v roce 2009. Úrokové sazby PRIBOR na mezibankovním trhu od roku 2007 podle vývoje ročních změn klesaly a jejich úrokový diferencál vůči sazbám v eurozóně se ztenčil.
- Dopad krize na vnější vztahy ekonomické vztahy České republiky byl zcela podmíněn skutečností, že krize globální ekonomiky vyvolaná krizí finanční zasáhla ČR na velmi citlivém místě, a to v její otevřenosti světu ve sféře zbožových a kapitálových toků. I když tento dopad byl zčásti mírněn opatřeními v zemích největších obchodních partnerů, projevil se v prudkých propadech obchodovaných objemů.
- Obrat zahraničního obchodu se v nominálním vyjádření snížil v roce 2009 meziročně o 15,7 %, v roce 2008 stagnoval (+0,1 %). V reálném vyjádření (v cenách roku 2000) se obrat zahraničního obchodu ČR snížil proti roku 2008 o 10,7 %, v roce 2008 ještě meziročně rostl při výrazné ztrátě dynamiky proti předchozím dvěma letům.

- Počínaje 2. čtvrtletím roku 2009 začal vývoz osobních automobilů narůstat a za celý rok 2009 v tomto silně cyklickém odvětví byl dopad krize na automobilový průmysl fakticky eliminován. Bilanci služeb ovlivnil i vývoj příjmů z cestovního ruchu již v roce 2008 při nižším zájmu zahraničních turistů (krize udeřila v Evropě i v zámoří ve srovnání s ČR dříve).
- Kapitálové toky byly krizí významně ovlivněny. Hodnota přímých zahraničních investic do České republiky nebyla v roce 2009 ve srovnání s rokem 2008 ani poloviční. Příčinou přitom nebyly výrazně nižší kapitálové vstupy a reinvestované zisky, jako spíše faktické zastavení přílivu ostatního kapitálu. Dceřiné společnosti zahraničních firem nevyužívaly úvěrových linek mateřských společností a především splácely již dříve poskytnuté půjčky (čistý odliv ostatního kapitálu činil téměř 50 mld. korun). Přímé investice rezidentů do zahraničí poklesly o dvě třetiny, ovšem z historicky nejvyšší hodnoty roku 2008.
- Obrovský příliv portfoliových investic do České republiky v roce 2009 byl ovlivněn emisemi dluhopisů vládního sektoru. Nákup „českého dluhu“ zahraničními portfoliovými investory představoval v čistém vyjádření 99 mld. korun, saldo portfoliových investic pak v úhrnu téměř 114 mld. korun, což bylo nejvíce v časové řadě od roku 1993 - převážila důvěra ve stabilitu České republiky a její hodnocení jako „bezpečného přístavu“ v nejisté době.
- Rovněž rezidenti zvýšili zájem o nákup zahraničních dluhopisů, jichž se v roce 2007 zbavovali. Naproti tomu akciový trh v ČR - i vzhledem ke své velmi malé velikosti - nebyl v roce 2009 pro zahraniční portfoliové investory atraktivní, což se nedá říci o aktivitě tuzemských investorů, jejichž chuť investovat do zahraničních akcií v roce 2009 výrazně vzrostla.